

KASSANDRA DAMGASI'NDA ÖNSEZİ/HİSS-İ KABLELVUKU VE KADER**The presentiment/ intuition and Destiny In Cassandra Mark****Dr. Orhan SÖYLEMEZ*-
Semin Ceyda DEMİRCİOĞLU******ÖZ**

İnsanoğlu, zaman ve mekânın dışına tinsel görüşünü araç gibi kullanarak çıkabilir. Bu tinsel yaklaşımın en açık ifade şekli ise “hiss-i kablelvuku” veya “önsezi”dir. Önsezinin farkında olabilmek, onun sezdirdiklerini doğru yorumlayıp ona göre hareket edebilmek zor bir iştir. Psikologlar önsezinin aslında bilinçaltı kaynaklı olduğunu savunmaktadırlar. Onlara göre bilinçaltı veya bilinç, farkında olmadan dünya hakkında çevreden veriler toplar. Aytmatov’un *Kassandra Damgası* adlı eserinde de insanların bilinçaltına kodlanan bilgilerin kaderlerini nasıl değiştirdiği ve bu değişen kaderlerin dünya yazgısını ne yönde etkilediği konusu ele alınmıştır. Romanda işlenen temel önsezi, Cassandra embriolarının gönderdiği işaretlerin bir felaket habercisi olduğunu tespit etmektir.

Anahtar Sözcükler: Şuur/Bilinç, şuuraltı/bilinçaltı, Aytmatov, Cassandra Damgası, kodlanmış bilgiler, önsezi, hiss-i kablelvuku.

ABSTRACT

Humanbeing may go out of time and place by using metaphysical sources as a vessel. This is an open interpretation of metaphysical power and it means “presentiment” or “intuition.” It is difficult to be aware of presentiment and its perceptions right and to act accordingly. Phycologists insert that this in fact derives from consciousness. According to them a conscious and subconscious without knowing collect data from around. Aitmatov in his book *the Cassandra Mark* deals with coded information within human's subconscious and its effect on his/her life. The basic conscious in the book is to become aware that these signals from Cassandra embryos are the deatly messages.

Key Words: Conciuous, conciousness, subconscious, Aitmatov, Cassandra Mark, coded information, presentiment, intuition.

*Marmara Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

** Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı.

İnsanoğlu yaşadığı sürece sadece maddi olanla değil, manevi birtakım olgularla da çevrenmiştir. Hayati fonksiyonların yalnızca beyinle açıklanamayacağı gerçeğini fark eden insanlar, bilimsel anlamda cevabını bulamadıkları soruları, farklı yollarla yanıtlamaya çalışmışlardır. Dış dünyanın gerçekliğinde yaşarken iç dünyasında esrarengiz bir kimlik barındıran benliğin, ölüm gerçeği karşısında ölümsüzlük arayışı. İşte insanoğlu dış gerçekliğin altına gizlenmiş bu soyut varlığı, ölümden ötede bir hayatın varlığına delil olarak kabul eder. Başka bir ifadeyle bir hadisenin madde ötesi olması için zaman ve mekân mefhumlarının ötesinde cereyan etmesi gerekir.¹ İnsanoğlu, zaman ve mekânın dışına tinsel görüşünü araç gibi kullanarak çıkabilir. Bu tinsel yaklaşımın en açık ifade şekli ise “hiss-i kablelvuku” veya “önsezi”dir.

“Önsezi” veya “hiss-i kablelvuku”, sözlük tanımlamasıyla “hiçbir belirti yokken bir şeyin olacağını sezme, içe doğma, basiret, altıncı his” şeklinde ifade edilmiştir. Felsefi tanımlaya göre ise, “temellendirilemeyen duygu, verilmemiş olanın, bilinmeyenin, özellikle gelecekle ilgili olanın önceden duyulmasıdır.”² Önsezinin farkında olabilmek, onun sezirdiklerini doğru yorumlayıp ona göre hareket edebilmek zor bir iştir. Psikologlar önsezinin aslında bilinçaltı kaynaklı olduğunu savunmaktadırlar. Onlara göre bilinçaltı veya bilinç, farkında olmadan dünya hakkında çevreden veriler toplar. Bu bakımdan bilinç, aslında görünüşe göre bir şey bilmesede pek çok bilgiyle yüklenmiş ve hisleri farkında olmadan uyarılmaya açık hale gelmiş olur. Söz konusu bu bilgiler bilinçaltının derinliklerinde yaşadığı için bu depolamanın bilimsel süreci tam olarak tespit edilememiştir. Modern ruhbiliminin önde gelen isimlerinden, İsviçreli psikiyatr, analitik psikolojinin kurucusu, derinlik psikolojisinin Adler ve Freud’dan sonra anılan ismi Jung’a (1875–1961) göre bilinçaltı henüz kesin olarak tanımlanamamıştır. Adler’in iradeyi kullanma gücü ve Freud’un cinsel içgüdü fikirleri tanımsız kalan bu alanı biraz da olsa aydınlatmayı başarmıştır. Yine de yetersiz kalan bu saha da içgüdülerin/önsezilerin, kısıtlanmış aklın sınırlarını aşmada nereye kadar gidebileceği konusu sorgulanabilir. Bilinçaltını, hayatî bir içgüdüünün belirtisi olarak görmek mümkün olduğu gibi, Shopenhauer’un yaklaşımına göre bir irade bütünü olarak ele almak da mümkündür. Jung’a göre bu yabancı gücü ruhların derinliklerinde tanrısal bir belirti olarak kabul eden de vardır.³ Aytmatov’un *Kassandra Damgası* adlı eserinde de insanların bilinçaltına kodlanan bilgilerin kaderlerini nasıl değiştirdiği ve bu değişen kaderlerin dünya

¹ Haluk Nurbaki, *İnsan Bilinmezi*, İstanbul: Damla Yayıncılık, 1997, s. 77-85.

² “Önsezi” maddesi. *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları, 2005, s. 1545.

³ Carl Gustav Jung, *Bilinç ve Bilinçaltının İşlevi*, Çeviren: Engin Büyükinal, Ankara: Say Kitap Pazarlama, 1982, s. 63.

yazgısını ne yönde etkilediği konusu ele alınmıştır. Romanın en önemli iki karakteri olan Bork ve Filofey'in evrensel bilinçaltına kodlanmış birtakım şifreleri çözmesinde önsezilerin etkisi büyüktür. Bu romanda da kahramanlara ait önsezilerin onların kaderlerini nasıl değiştirdiği görülür.

Romanda işlenen temel önsezi, Kassandra embriyolarının gönderdiği işaretlerin bir felaket habercisi olduğunu tespit etmektir. Kassandra embriyolarının özelliği ve işaretleri hakkındaki ilk bilgi, buluşun sahibi olan Filofey'in Roma Papasına gönderdiği mektuptan öğrenilmektedir. Filofey ana rahmindeki insan embriyosunun ilk haftalarda, dünya üzerinde kendini bekleyenleri hissetme ve bu "kader"e tepki gösterme yeteneği olduğunu keşfeder. Bu tepki eğer olumsuzsa embriyolar doğuma karşı koyarlar. Peki, nasıl gösterirler karşı olduklarını? Filofey'in keşfi işte tam da bu işaretleri okumada devreye girer. Bu embriyoları taşıyan kadınların alnında küçük benekler oluşur. Filofey, uzaydan gönderdiği ışınlarla bu kadınların alnındaki tehlike işaretlerini görebilmektedir. İşte bu beneklere "Kassandra damgası", olumsuz sinyalleri gönderen embriyolara da "Kassandra embriyosu" adını vermiştir. (KD, s. 24)

Kassandra embriyolarının vermek istediği mesaj; embriyoların kötülüklerle dolu dünyaya kötü olmak ya da kötülüğe maruz kalmak için gelmek istemediğidir. Eğer taşıyıcı anne, onu doğurmaya karar verirse o zaman o da tüm insanların yaptığı gibi "kader"ine boyun eğecektir. Buna embriyoların "kozmetik sorgulaması" diyen Filofey, insanların henüz 'varlık' bile değilken karar verme şansının olduğunu vurgular. "Kader"e karşı gelip sonra da değiştirilemeyeceğini gören her birey, onu kabullenmeye mahkûmdur. Her idraki olan varlığın, ona biçilmiş hayatı beğenmeme, onu değiştirmek için çabalama özgürlüğü vardır; ancak yazgı, akışı durdurulamayacak bir nehirdir, bildiğini okur. İbn Arabî'ye göre "kader", "önceden belirlenmiş ilahi kuralların işlenmesi"dir.⁴ Dolayısıyla insanın beğenmediği kaderi değiştirme gücünün kısıtlı olduğu söylenebilir. Tabi bu yorum, dini bakış açısı çerçevesinde mümkündür. Aksi takdirde yazgıyı veya kaderi, müspet bir bilimle ilişki kurarak açıklamak mümkün değildir. Peki, "kader" in bu gücü nereden gelir? Embriyoların bu güce karşı koyma isteği nedendir?

Günlük hayattaki ahlaksızlık ve meşumluk/kötülük günden güne artmaktadır. Bu artış dünya bilinçaltını doğrudan etkiler. (KD, s. 30) Dünya bilinçaltı bir bakıma evrensel ruhun iç sesidir. Bütün varlık, o iç sesin birer dışa vurumudur. Kassandra embriyoları gibi doğmamış her ruh, ya da ölen her ruh o iç sesin bünyesinde, sahne arkasında bekleyen oyuncu gibidir. Dünya/yaşam

⁴ İbn Arabî, *Kaza ve Kader*, Çeviren: Hüdaverdi Adam, İstanbul: Değişim Yayınevi, 1998, s. 186.

birer sahnedir ve “kader” de oyunu yönetir. Bazen yönetme hakkı oyuncuların eline geçse de özde yine “kader”e bağlıdır. Doğmak istemeyen Cassandra embriyoları işte bu bilinçaltında, dünyanın birikmiş kötülüklerini, günahlarını hisseder. Onlar adeta evrensel ruhun genetik kodlarına işlenmiştir ve ondan kopup dünyevî bir varlık olacak pek çok ruh, kötülük genini de kendi ruhunda taşıyacaktır. İşte bu yüzden embriyolar kendi kendini mahvetmiş, kendi sonunu hazırlamış insanlığın arasına karışmak istemezler. O kötü dünyaya gelip kötülüğe maruz kalmak istemezler. Bu yüzden tıpkı bir bumerang gibi insanlara bir işaret gönderirler. (KD, s. 40) Akla bu kötülük kodlamasının ilk ne zaman yapıldığı gelebilir. Yazar bunun cevapsız bir soru olduğunu dile getirirse de yaptığı açıklamadan genetik kodlara işlenen kötülüğün hırs ve kin arzusundan kaynaklandığı anlamı çıkarılabilir:

“Bu, cevapsız bir soru. Ama insan bununla rahatlamıyor. Tüm bunlar nereden kaynaklanıyor? Belki canlı canlı mağaraya kapatılanları yakan ilkel atalardan, belki boğduğu kurbandan kendi patolojik sadizminin acısını çıkararak şehvetperest bir manyaktan, belki de başka birisinden... Binlerce yıl boyunca bu karanlık ve vahşetin şeytani uçurumunda biriken az şey mi var? Ve ister istemez bu ebedi listedeki diğer kişileri de hatırlıyorsun: tahtta oturan, kendisi gibi bir cellâdın emrindeki cellat veya kendi tecrübemizle tanıdığımız, tribün ve balkonlardan bağırarak, müthiş, erotik derecede arzu ettiği hakimiyetinin tadını aldıkça, daha da kudurmuş gibi birçok savaş ve isyanı ateşleyen parti sürülerindeki çılgınlık müptelası borazanlar... (Bu bir Stalin imgesidir.) Kan ve hakimiyet! İşte ebediyen kötülük tohumlarının yetiştiği toprak... Bir kötülüğün yerine diğer kötülük geçiyor ve başka bir kötülük için tohum bırakıyor...” (KD, s. 33)

Tüm bu açıklamaları, Stalin ve Hitler’i kan ve hâkimiyet ifadesinin en güzel örneği olarak verir. Yazara göre, Stalin ve Hitler’in doğmak istemeyen birer Cassandra embriyosu olduklarından şüphe yoktur. Bu yüzden onların tercih haklarının değerlendirilip dünyaya gelmemeleri sonucunda dünya tarihinin nasıl değişeceğine dair okuyucuyu sorgulatmak istemiş olabilir. Nitekim romanda bu konuda şunları yazar:

“Bu anlamda bize çok şey söylemeye muktedir olan StalinHitler veya tam tersi HitlerStalin dönemi hâlâ hafızalardan silinmemişken, elde meşale, geçmişin derinliklerinde dolaşarak ölü yüzleri aydınlatmaya değer mi? Bunların tıpatıp aynı olan mahiyeti insanlığa o kadar büyük kan pahasına mal olmuştur ki üzerinden yıllar geçmesine rağmen dünya istatistiği hâlâ bunların arasında geçen kanlı Cihan Savaşı’na sürüklenen kurbanların gerçek sayısını çıkaramıyor. Ve bu ölüm kalım savaşı fizyolojik olarak bir canavarın iki başı arasında geçiyor. Acaba Bolşevizm olmadan Nazizm olabilir miydi? Stalin olmadan Hitler veya tam tersi olabilir miydi? Aynı ayrı doğmuş ama cehennemin karmasında çaprazlanan StalinHitler ve HitlerStalin’i düşünmek bile XX. yüzyıl insanının kanını donduruyor.” (KD, s. 33)

Yazar, insanlığın içinde ezelden bahşedilmiş bir iyilik enerjisi bulunduğunu buna rağmen kötülük enerjisinin de kimse tarafından değiştirilemeyeceğini söyler. İki enerji kutbunun bilinçaltında birlikte ve dengede olduklarını savunur; ancak insan, medenî bir şekilde yaşamak ve evrensel ulaşmak istiyorsa içindeki kötülüğü yenmek zorundadır. Joseph Murphy'e göre bilinçaltı, düşünen ve sonuçlara varan bilinç ne verirse onu alan bir mekanizmadır. Kendi başına tartışamaz, çıkarımlarda bulunamaz. Toplumları felakete sürükleyen de bilinçaltına yollanan kötü iletilerden kaynaklanmaktadır.⁵ Yazar insanın esas görevinin aklını kullanarak iyilik-kötülük dengesini kurması ve kötülüğe karşı mücadele vermesi olduğunu savunuyor. Cassandra embriyoları da kötülüğe karşı verilmesi gereken mücadelenin birer uyarısıdır. (KD, s. 31)

Yazar evrensel ruhun bilinçaltına işlenen kötülük etmenlerinin dünyadaki isimlerini "açlık, varoşlar, hastalık-özellikle aids-, savaşlar, ekonomik krizler, sosyal patlamalar, cinayetler, fuhuş, uyuşturucu bağımlılığı ve uyuşturucu mafyası, etnik çatışmalar, ırkçılık, ekolojik ve enerjik felaketler, nükleer denemeler, kara delikler" olarak tespit eder. (KD, s. 42) Bunlar yapay insanoğlunun kendi ürünüdür. Nesilden nesile, insan felaketinin ölçülerinin giderek büyüdüğünü ve herkesin de buna katkıda bulunduğunu belirtir. "Kassandra damgası," Tanrı'nın nihayet uçurumun kenarında dururken insanoğluna verdiği işarettir.

Kassandra embriyolarını ve kaderi yönlendiren Tanrı'dır. Aslında yazar Tanrı'yı öyle bir noktaya koymuştur ki tamamen suçsuzdur. Her şeyi yönlendirse dahi tüm kötülüklerin sahibi insanoğludur:

"Tanrı kutsal hayatın başlangıcını koyar. Gerisine ise biz insanlar karar veririz, cenini korumaya veya yok etmeye hakkı olan insanlardır!.. Bu hiç dinmeyen tartışmalar keşmekeşinde, kürtajın kesin olarak yasaklanmasını emreden Katolik Kilisesi'nin tutumu bence daha doğru. Hatta bu tutum, yaratılıştan günümüze hayatın başlangıç amacına uygun. Çünkü her bir embriyoda, yenilenen her bir varyantta ebedi hareketin tekrarsız şifresi saklıdır ve her doğan canlı, zaman silsilesi içinde kendi benzerlerini yaratmak için kodlanmıştır ve tüm bunlar ilk günden Yaratıcı tarafından dünyanın yapısına yerleştirilmiştir." (KD, s. 27)

Kassandra damgalarının Filofey tarafından keşfi insanoğlunca, genetik kodlamaya yapılan bir tecavüz gibi algılanır. Bu müdahalenin yasak olan programlanmış bir kader olduğuna inanırlar. (KD, s. 84) Bu bir bakıma dinsel bir yaklaşımdır. Kader, tıpkı din gibi sorgulanamaz. O, Tanrı tarafından daha öncelerde oluşturulup dünyanın işleyişine hizmete sunulmuş bir kontrolördür.

⁵ Joseph Murphy, *Bilinçaltının Gücü*, Çeviren: Aysun Babacan, İstanbul: Ötesi Yayıncılık, 1999, s. 52.

Kaderin sorgulanmaması da bütün dini öğretilerin temelini teşkil eder. Ama akıl ve aklın önderliğinde gelişen vicdanla bu mümkün olmamaktadır. Vicdanı bu mertebeye erişmiş insan elbette kaderi sorgulayacaktır ve ona müdahale etmeye çalışacaktır. Başarılı olur ya da olmaz, ama yapmayı deneyecektir. İnsanlar, binlerce insanlar kaderin çizdiği yolda yaşamışlarken şimdi bu süregelmişliğe bir müdahale yapılmaktadır. Kutsal Kitap'ta "Doğurun ve çoğalın!" (KD, s. 185) ibaresinin yer alması aslında Cassandra embriyolarının, inanç sistemini kökten sarstığının bir kanıtıdır. Bu yüzden insanlar Cassandra embriyoları hakkında bir şey duymak ve bilmek istemezler.(KD, s. 144)

Yazar, önsezilerin kadere etkisini göstermek için yarattığı karakterleri kullanmıştır. Geniş bir karakter tablosu olmayan romanın en önemli iki ismi Robert Bork ve kendisine uzay rahibi Filofey diyen Andrey Adreyeviç'tir. Bork, bir fütürologdur. Seçtiği fütüroloji yani gelecek hakkında tahminde bulunma bilim dalıyla da ispatladığı gibi bilimin insan zihninde tezahür eden anlamının dışında bir zeminde çalışmaktadır. Onu gelecek hakkında fikir yürütmeye iten aslında bu akıl yürütmenin imkânsız oluşudur. Bir bakıma fütüroloji, antik çağlarda insanoğlunun karşısına çıkan "kehanet" ilminin 20. yüzyıldaki yansımasıdır. O dönemde kralların dahi kâhinlerin sözüyle hareket ettiği bir gerçektir. Bork da çağdaş bir kâhin örneğidir. O, kehanetlerini soytarıca bir kâhinlikle değil; sosyolojik, ekonomik, siyasî ve tarihî verileri değerlendirip, toplumsal bir çerçeveye ortaya atıyor.

Bork'un gördüğü rüyalarla yaşadığı olaylar arasında sıkı bir ilişki vardır. Yazar, yardımcı izlek olarak kullandığı balinaları önce Robert'ın rüyasına sokmuştur. (KD, s. 20) Rüyada balinalarla birlikte olan Bork, onları okyanusun üzerinde gördüğünde, kısa bir sezgi anıyla *kaderlerinin* benzer olduğunu hisseder. Rüyasının bir tesadüf olmadığını, aksine bir işaret niteliği taşıdığını anlar. Bir başka işaret halkası da Bork'un, arkadaşı Max Fried'i rüyasında görmesiyle eklenir. Bir golf sahasında, ayın güzel ışıklar saçtığı bir gecede Bork topa vurur, fakat ne kadar vursa da top kimıldamaz. Bu sırada yukarıda bir yerlerden eski bölüm arkadaşı merhum Profesör Max Fried belirir ve "Aya uçalım, orada çok güzel golf sahaları var. Biraz ay golfu oynayalım" der ve birlikte uçarak aya yolculuğa çıkarlar. (KD, s. 137-138) Bork bu rüyayı neden gördüğünü sorgularken, Max'ın astrolojiyle ve tuhaf ilimlerle uğraştığı bilgisi ilgi çekicidir. Kendisine benzeyen bu arkadaşı, aslında rüyasında Bork'a görünüp onu uyarmıştır. Rüyalar, her zaman yazarların işaretleri en rahat kullandıkları alandır. Aytmatov da, rüyasında Bork'u uyaran Max'a, Cassandra damgası niteliği yüklemiştir. İşaretler iyi yorumlandığı sürece tehlike ve mucizeler fark edilebilir. Bork, gördüğü rüyayı, Max'ın öbür dünyadaki ruhunun bir şeyler hissetmesi ve kendisini kötü olaylardan kurtarmak için aya davet etmesi şeklinde

yorumlar. Bu işareti yorumlamak da evrensel ruhun niteliğine vakıf olmakla ilgilidir.

Bork'un vicdan kavramının sorgulaması da ilgi çekicidir. Balinaların dünyadaki olaylara tepki olarak topluca intihar etmelerinden yola çıkıp, insanlara bahşedilmiş zekânın evrenseli benimsemede kullanılmadığında insanın bir asalaktan farkı kalmayacağını savunur:

“Sahip olduğu üstün zekâsını kullanabilme kabiliyetini gösteremeyerek ufku ötesini göremeyen ve olumsuzlukları engelleyemeyen kimselerin akıllı oldukları söylenemez. Her insan güçlü bir akla ve iradeye sahip olmasına rağmen sınırlarını zorlamamakta, pasif ve tembel bir tavrın içine girerek asalak davranış sergileyebilmekte, dolayısıyla verimli olamamaktadır.”⁶

İnsanlık soyuna verilen bu zekanın karşılığında, bir şeyler talep edildiğini vurgular. Bu talep de her şeyden önce hayatı mükemmelleştirmek, bir ahenk yaratmak vardır. İnsanın hem fikri hem de eylemsel hareketi özde bu uyumu yakalama çabasında olduğunu vurgular. Ancak, bu uyumu yakalamaya çalışırken, içimizde doğan ahlaksızlık, kötülük fikirlerine de dikkati çeker. İşte burada vicdanı devreye sokar. Ahengin, aynı zamanda kendini kısıtlamak, manevi ahlaksızlıkla mücadele etmek olduğunu savunur. Sonra vicdanın insanlarca işine geldiği gibi yorumlanmasını sorgular. Ayrıca tarihin, dünya geleceğinin yaratılmışlar ve insanın yarattığı Tanrı karşısında anlamını sorgular. Bork'un vicdanla ilgili düşüncelerinde edebi akımların tesirini görmek mümkün. İnsanın özde uyumlu olma ve hayatı mükemmelleştirme fikri klasisizme dayanır. Ancak mükemmelliğin sürmesi mümkün değildir, mutlaka mükemmellik bir yerde kırılmaya uğrayacaktır. İnsanın içinde kötü fikirlerin doğması, romantizmle açıklanabilir. Zihin ve vicdan başka kaçış noktaları arar ve uyumu kurmaya çalışır.

Bork'un müzik hakkındaki fikirleri de ilgi çekicidir. Ona göre müzik, güneşin sayısız enerjilerinden birinin transformasyonudur ve kâinatın derinliklerinden gelir. Besteci, bir radar gibi onları uzaydan yakalar, şekillendirir ve ahenk içinde seslendirir. Yani müzik kâinatın ve zamanın seslendirilmiş şeklidir. Bu bakımdan insan müzik dinleyerek şahıs ötesi zaman dilimine giriyor, ebediyetin akışına katılıyor ve hayatı ebediyetle temas ederek çizgisel olmayan, henüz bilinmeyen bir boyutta yaşamı uzuyor. Bu soyut fikir aslında Bork'un ve kitabın özünde savunulan evrensel ruhun ta kendisine hizmet eder. İnsanın ruhu ve dünya bilinçaltı nasıl ki bu ruhtan geliyorsa, müzik de orayla direkt bağlantısı olan ve bu ruhu duyabilenlerce başkalarına aktarılabilen bir öğedir. Aslında

⁶ Mehmet Ali Şadoğlu, *Akil mi, Kader mi?*, İstanbul: Kardeşler Dağıtım, 2003, s. 9.

yaşama ait tüm güzellikler evrensel ruhta kendini saklar. Önemli olan insanın Tanrı'nın bahşetmiş olduğu zekâyyla ve vicdanla onları kavrayıp bir ahenk içinde gösterdikleriyle yaşamı mükemmelleştirmeye çalışmaktır. Aslında Aytmatov'un, tüm söylemleri, ideal, daha doğrusu ütopyik insan profilini ortaya koymak içindir. (KD, s. 95) Müzik bahsi, kitabın son sayfalarında Andrey Andreyeviç (uzay rahibinin) vicdan sesi Runa'nın ölümü üzerine lirik bir Japon müziği dinleyip onun kendisini hissettiğine inanması şeklinde tekrar ortaya çıkmıştır. (KD, s. 253) Gerçekten de müzik, soyut dünyayla bağlantıyı sağlayan en insanî somutluktur.

Bork, Cassandra embriyosu problemini dini açıdan da ele almıştır. Bu konuda da küresel düşünmekte ve ütopyik bir yaklaşım sergilemektedir. Ona göre insan ruhunun Tanrı'yla erişilmez vahdetine yönelik ebedî heyecan ve azapları kendi bünyelerinde birleştiren dinler, aynı zamanda yalnız kendileri için vardır; yani Tanrı herkes için tektir; ancak Tanrı'ya ulaşma yolları farklıdır. Bu farklılığın “dinî öğretiler” olduğunu söylersek, gerçeğin kendi tekellerinde, daha doğrusu kendi dinî öğretilerinde olduğu yönündeki kibirli ve bencil tutumları bu farklılıktan ötürüdür. Bu yüzden inançlı kitlelerin biri diğerinden nefret eder halde ve birbirlerine yabancılaşmış durumdadır. (KD, s. 97) Yazarın *Dişi Kurdun Rüyalari* adlı eserinde de Abidias karakteriyle İsa sembolizasyonu yaptığı görülmüştür. Bu eserde de kendi din öğretisini savunmak için önsezilerini değerlendiren insanın kaderi işlenmiştir.⁷ *Kassandra Damgası*'nda yazar aslında farklı din mensuplarının, kendi iman ve ibadetini savunurken bir diğerinin Tanrı'ya ulaşma biçimine saygı göstermeyişlerini eleştirir. Toplumlardan giderek evrensel bilinçaltına ve oradan da genetik kodlarına işlenen kötülüklerin içinde bu saygısızlığın yer alması çok normaldir. Ancak dini bütünleme ve din savaşları ilkçağlardan beri mevcuttur. Eski Yunan'a baktığımızda pagan zihniyetin içinde Tanrılar kendi aralarında kavga ederler. Hıristiyanlığın doğuşu yine din kavgalarına dayanır. Bu elbette ki tartışılacak bir konu değildir; çünkü din, sorgulanmayan ve insan benliğinin en zayıf taraflarından biridir. Aynı zamanda toplumlardan bir fikir, inanç ekseninde etrafında birleştirmektedir ve bu durumda din savunuculuğu, özünde haklı bir sebeptir. Bork, farklı din öğretilerinin her birinin Cassandra damgasını, farklı açılardan yani kendi doktrinlerine uydurarak, kendi din felsefelerini destekleyecek şekilde yorumlayacağını düşünür. Ferdî çok dinlilik fikrinin, dinî hiyerarşilerde büyük yankılar uyandıracak ve bu fikri ortaya atanların toplum tarafından yok edileceğini de bilmektedir. (KD, s. 99) Bu yüzden bu fikrini insanlara açmamıştır; ancak daha cesur davranan Filofey, Cassandra Damgası'yla aynı

⁷ Cengiz Aytmatov, *Dişi Kurdun Rüyalari*, İstanbul: Ötüken Yayıncılık, 2007, s. 171–236.

etkiyi yaratmış ve insanların tepkisini almıştır.

Bork'un eşi Jessi'nin enteresan bir saptaması vardır: Jessi, eşi ve Filofey'i idealizm trajedisi içinde görür ve burada Sokrates'i hatırlatır. İlk çağdan günümüze ve gelecek zaman dilimi içerisinde de idealist ütopyaların insanlar tarafından engellendiğini/engelleneceğini vurgular. (KD, s. 119) Gerçekten de durum böyledir. Hayat, insan malzemesi ile inşa edilmektedir. Hayatın temelinde ebedî bir trajedi yatar: Fikir adamı toplumun kanunlarını keşfeder. Toplum ise bunun karşılığında onu afroz eder. Ama daha sonra asıl bu keşfedilenleri benimsemeye başlar. Yani basirete giden yol inkârdan geçer. (KD, s. 120) Bork, bu görüşlerini hayatın diyalektiği diye adlandırır. İnsanlar ütopyalara ya da ütopyaların hazırlayıcısı konumunda olan ideallere, önceleri karşı çıkmış sonra onları benimsemiştir. Eser açısından durum irdelenirse, evrensel ruhun onlara gösterdiği işaretleri yorumlayabilmişler ve topluma öncü olmuşlardır; ancak değişime hazır olmayan toplum bunu kabullenemez. İyiyi, kötüyü ayırt etme idrakine sahip olsalar da buna güçleri yoktur. İşte Bork'un ele aldığı diyalektik de bu çelişkiden doğar: Dünyanın ruhu, kaderi yorumlayabilen düşünürler ve bunların karşısında her şeyi sorgulamadan kabullenen toplum sürüsü...

Bork'a göre her şeyin hem ayrı hem de birbirine bağlı oluşu fikri kaderle açıklanabilir. (KD, s. 123) Herkesin bir kaderi vardır ve bu kader başka kadelere bağlıdır. En sonunda da dünya kaderi hepsini içine alır. "Dünya Ruhu" diye adlandırılan, hem ayrı hem tek olanı simgeleyen ebediyet motifi, evrensel bilinçaltının ta kendisidir. Ruhbilimci Jung'a göre, insanların ruhsal eşitliği, açıklanmamış ama var olan bir uyumadır. Bu eşitlik insanın kökensel bilinçaltından çıkar. İnsanlığın başlangıcında, bugünkü bireysel bilincimizin yerini tutan bir topluluk ruhu vardı. Bu bütüncül ruh evrimle birlikte yüzyıllar boyunca aşamalı olarak kaybolmuştur.⁸ Bu durumda Cassandra Damgası'nda bütün yazgı kodlamasının yapıldığı ortak bir ruh alanı bulunduğu ve dünya ruhunun bundan etkilendiği vurgulanmıştır. Dünya ruhuna işleyen bilgiler, her bireyin bilinçaltına farklı tezahürler ile yansımaktadır.

Tüm değerlendirmeler göz önüne alındığında Cassandra Damgası'nın bir önsezi aracı olduğu sonucu çıkmaktadır. Yazar, roman kurgusunda önemli bir yer ayırdığı Bork ve Filofey'e dünyanın bilinçaltından gönderilen önseziyi yorumlayabilme niteliği vermiştir. Buradan çıkarılacak sonuç, insanoğlunun bütüncül bir düzlemde birlikte bulunduğu evrensel ruhun sesine kulak verdiğinde kaderi etkileme şansının olduğudur.

⁸ Jung, *Bilinç ve Bilinçaltının Altının İşlevi*, s. 50.

KAYNAKÇA

AYTMATOV. Cengiz, *Dişi Kurdun Rüyaları*, İstanbul: Ötüken Yayıncılık, 2007, s. 171–236.

İbn Arabi. *Kaza ve Kader*, Çeviren: Hüdaverdi Adam, İstanbul: Değişim Yayınevi, 1998, s. 186.

JUNG, Carl Gustav, *Bilinç ve Bilinçaltının İşlevi*, Çeviren: Engin Büyükinâl, Ankara: Say Kitap Pazarlama, 1982, s. 63.

MURPHY, Joseph, *Bilinçaltının Gücü*, Çeviren: Aysun Babacan, İstanbul: Ötesi Yayıncılık, 1999, s. 52.

NURBAKI. Haluk, *İnsan Bilinmezi*, İstanbul: Damla Yayıncılık, 1997, s. 77-85.

ŞADOĞLU. Mehmet Ali, *Akıl mı, Kader mi?*, İstanbul: Kardeşler Dağıtım, 2003, s. 9.

Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları, 2005, s. 1545.